

Πανεπιστήμιο Πατρών

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας

Κοινωνικοποίηση – Ταυτότητες – Απόκλιση
3^η Διάλεξη: 'Επικοινωνία ανάμεσα σε Σχολείο –Οικογένεια – Κοινότητα'

Διδάσκουσα: Δώρα Κατσαμώρη

Η συστημική προσέγγιση σχολείου – οικογένειας - κοινότητας

υψηλή πολυπλοκότητα μεταξύ των συστημάτων, όπου το ένα τείνει να επιρρίπτει ευθύνες στο άλλο με τον/ην μαθητή/ρια να προσπαθεί να **συνυπάρξει** με όλα → λόγω συνεχών αλλαγών & μεταβάσεων που σχετίζονται με αξίες, αντιλήψεις, μεταβαλλόμενες συνθήκες & τρόπους ζωής

άμεση ανάγκη για **επικοινωνία & συνεργασία** μεταξύ συστημάτων → **ολιστική προσέγγιση** εκπαιδευτικού για την λειτουργία ενός κοινωνικο-εκπαιδευτικού συστήματος με κεντρικό πυρήνα το 'καλό' του/ης μαθητή/ριας (βιοψυχοκοινωνικό σύστημα) και στόχο την ανάδειξη της '**κυκλικής αιτιότητας**' ανάμεσα στο **σχολείο, την οικογένεια και την κοινότητα**, εντός των οποίων δρα ο/η μαθητής/ρια

επικοινωνία ανάμεσα σε σχολείο – οικογένεια – κοινότητα → οργανωμένη συμμετοχή στις δραστηριότητες του σχολείου → **ανάπτυξη συνέργειας**

Στόχος → πρόοδος μαθητών/ριών, αντιμετώπιση προβλημάτων (σχολική διαρροή) & συμβολή στην γνωστική, συναισθηματική & κοινωνική ανάπτυξη

Ιστορική αναδρομή

1899 (Ελλάδα) → προσπάθειες ευαισθητοποίησης για συνεργασία μεταξύ σχολείου & γονέων → έκδοση περιοδικού *‘Το Σχολείο και η Οικογένεια’*

Επιτυχείς πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών, προκειμένου να καλλιεργήσουν κλίμα εμπιστοσύνης και αλληλοϋποστήριξης ανάμεσα στο σχολείο & την οικογένεια

1980 → γενικότερο ενδιαφέρον σε Ευρώπη & ΗΠΑ (1983-2016, ‘Harvard Family Research Project’ με στόχο την ανάπτυξη στρατηγικών για την προώθηση της εκπαιδευτικής & κοινωνικής επιτυχίας & της ευημερίας παιδιών, οικογενειών & κοινοτήτων)

UNESCO (Delors, 1996, το Σχολείο του 21ου αιώνα) → ανάγκη συνεργασίας μεταξύ σχολείου – οικογένειας – κοινότητας με στόχο την ενίσχυση της **συμπληρωματικότητας ανάμεσα στην τυπική & άτυπη εκπαίδευση**

ΕΕ → ανάγκη συνεργασία για μείωση της σχολικής διαρροής & αύξηση της συμμετοχής των ανθρώπων στη δια βίου μάθηση

Θεωρητικές Προσεγγίσεις

Οι 2 πρώτες προσεγγίσεις εμφανίστηκαν την δεκαετία του 1970, με την έναρξη των συστηματικών ερευνών για την αποτελεσματική επικοινωνία σχολείου & οικογένειας.

- **Sara Lawrence-Lightfoot** (1978) → **μη επικοινωνία**, αποτυχία του σχολείου να εμπλέξει την οικογένεια στη σχολική δράση, καθώς και της οικογένειας να διεκδικήσει & να επιτύχει την παρουσία & ενεργό συμμετοχή της στο σχολείο
- **Urie Bronfenbrenner** (1979) → **βιο-οικοσυστημικό μοντέλο**, όπου η κατανόηση του σχολείου γίνεται μέσα από την **συστημική προσέγγιση** με στόχο την ανάλυση & αντιμετώπιση ζητημάτων που ανακύπτουν στις σχέσεις & αλληλεπιδράσεις σχολείου & οικογένειας

3 νέες προσεγγίσεις την δεκαετία του 20^{ου} αιώνα:

- **Joyce Epstein** (1995) → αλληλο-κάλυψη επιρροής μεταξύ σχολείου – κοινότητας – οικογένειας (**Σχολή σκέψης I**)
- **Ryan & Adams** (1995) → σχέσεις οικογένειας – σχολείου (**Σχολή σκέψης II**)
- **Kathleen Hoover-Dempsey & Howard Sandler** (2005) → γονεϊκή εμπλοκή στην σχολική εκπαίδευση των παιδιών (**Σχολή σκέψης II**)

Σχολή σκέψης I

- διασύνδεση-αλληλεπίδραση σχολείου-οικογένειας-κοινότητας
- θεσμοθετημένοι φορείς → στόχος η λειτουργική συνύπαρξη-συνεργασία με την αξιοποίηση των πόρων της κοινότητας
- εκπαιδευτική πολιτική → διαχειριστικές πρακτικές για το σχολείο/συμβουλές/προτάσεις
- πεδίο κοινωνικής παιδαγωγικής/κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης/κοινωνιολογία σε ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής
- επικαλυπτόμενες σφαίρες επιρροής μεταξύ σχολείου – κοινότητας – οικογένειας

Ο τρόπος με τον οποίο τα σχολεία φροντίζουν για τους/ις μαθητές/ριες, αντανakλάται στους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζουν και τις οικογένειες τους (Epstein).

Στόχος → λειτουργική συνύπαρξη μεταξύ σχολείου, οικογένειας, κοινότητας

- i. προτεινόμενοι τρόποι για βελτίωση της επικοινωνίας του σχολείου με τους γονείς & ενεργό εμπλοκή τους στην σχολική ζωή
- ii. Αναζήτηση προσώπων/φορέων στην τοπική κοινότητα που μπορούν να αξιοποιηθούν για την υποστήριξη του σχολείου & της οικογένειας

Σχολή σκέψης II

- διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια – αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον
- το άτομο σε σχέση με το οικογενειακό του περιβάλλον → επίδραση οικογενειακού περιβάλλοντος στην σχολική & κοινωνική επιτυχία
- κοινωνικές διεργασίες → μελέτη & συσχετισμός οικογενειακών σχέσεων με τις επιδόσεις του παιδιού
- πεδίο κοινωνικής παιδαγωγικής/κοινωνιολογία/ψυχολογίας/κοινωνικής εργασίας
- μοντέλο σχέσεων οικογένειας – σχολείου & γονεϊκής εμπλοκής

Επίκεντρο εδώ είναι ο/η ίδιος/α ο/η μαθητής/ρια, καθώς και το άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον, οι διαπροσωπικές τους σχέσεις & η επίδραση τους στην επιτυχία του παιδιού εντός του σχολικού & κοινωνικού χώρου → **αναζήτηση μηχανισμών όπου οι διάφορες σχέσεις επηρεάζουν την ‘επίδοση’ του παιδιού στο σχολείο & την κοινωνία**

Μοντέλα επικοινωνίας

- **Βιο-οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner** → ανάλυση & αντιμετώπιση ζητημάτων που ανακύπτουν στις σχέσεις & αλληλεπιδράσεις σχολείου & οικογένειας με στόχο την ανάδειξη & παραγωγή εκπαιδευτικής πολιτικής (επίπεδο γενικής στρατηγικής)
- **Μοντέλο επικαλυπτόμενων σφαιρών επιρροής του Epstein** → δυνατότητα παροχής πρακτικών οδηγιών/υποδείξεων & συμβουλών προς εκπαιδευτικούς & γονείς, καθώς και στην παραγωγή εκπαιδευτικής πολιτικής (υπόδειξη τακτικών κινήσεων)
- **Μοντέλο σχέσεων οικογένειας – σχολείου των Ryan & Adams** → υποδοχή και ανάλυση δεδομένων στα μικροσυστήματα (οικογένεια, σχολείο, άτομο) αναφορικά με τον καθορισμό διαδικασιών & κανόνων δράσης στο πεδίο → εστιάζει στον άνθρωπο & τον κοινωνικό πυρήνα των μικροσυστημάτων
- **Μοντέλο γονεϊκής εμπλοκής των Kathleen Hoover-Dempsey & Howard Sandler** → διερεύνηση αναφορικά με τους λόγους της γονεϊκής εμπλοκής στην εκπαίδευση των παιδιών (κίνητρα, αντιλήψεις, αποτελεσματικότητα σχολείου – ψυχολογικοί παράμετροι)

Οικοσυστημική Θεωρία

Το παιδί μελετάται στο πλαίσιο του οικογενειακού του περιβάλλοντος, το οποίο με τη σειρά του εντάσσεται σε ένα **ευρύτερο κοινωνικό – οικονομικό – πολιτισμικό περίγυρο** με το οποίο **αλληλοεπιδρά & από το οποίο επηρεάζεται και διαμορφώνεται με ένα περίπλοκο & συχνά μη προβλέψιμο τρόπο.**

Οικοσυστημική θεωρία → μελέτη οικογενειακού περιβάλλοντος μέσα από την έννοια του **συστήματος** → η εξέλιξη του ανθρώπου συντελείται μέσα από ένα πολύπλοκο σύστημα σχέσεων & αλληλοεπιδράσεων στο οποίο περιλαμβάνεται η οικογένεια & το ευρύτερο περιβάλλον που επηρεάζει αυτή την εξέλιξη & λειτουργία (**συστημική προσέγγιση**)

- **αλληλεξάρτηση** → όλα τα μέλη της οικογένειας μελετώνται σε συνάρτηση με τα υπόλοιπα μέλη του ίδιου συστήματος
- **υποσυστήματα** → μικρότερα συστήματα εντός του συστήματος
- **κυκλική αιτιότητα** → κάθε μέλος επηρεάζει και επηρεάζεται από κάθε άλλο μέλος του ίδιου συστήματος
- **ισοδυναμία αποτελέσματος** → ένα συγκεκριμένο γεγονός μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικά αποτελέσματα & ένα δεδομένο αποτέλεσμα μπορεί να προκύψει από διαφορετικές αιτίες

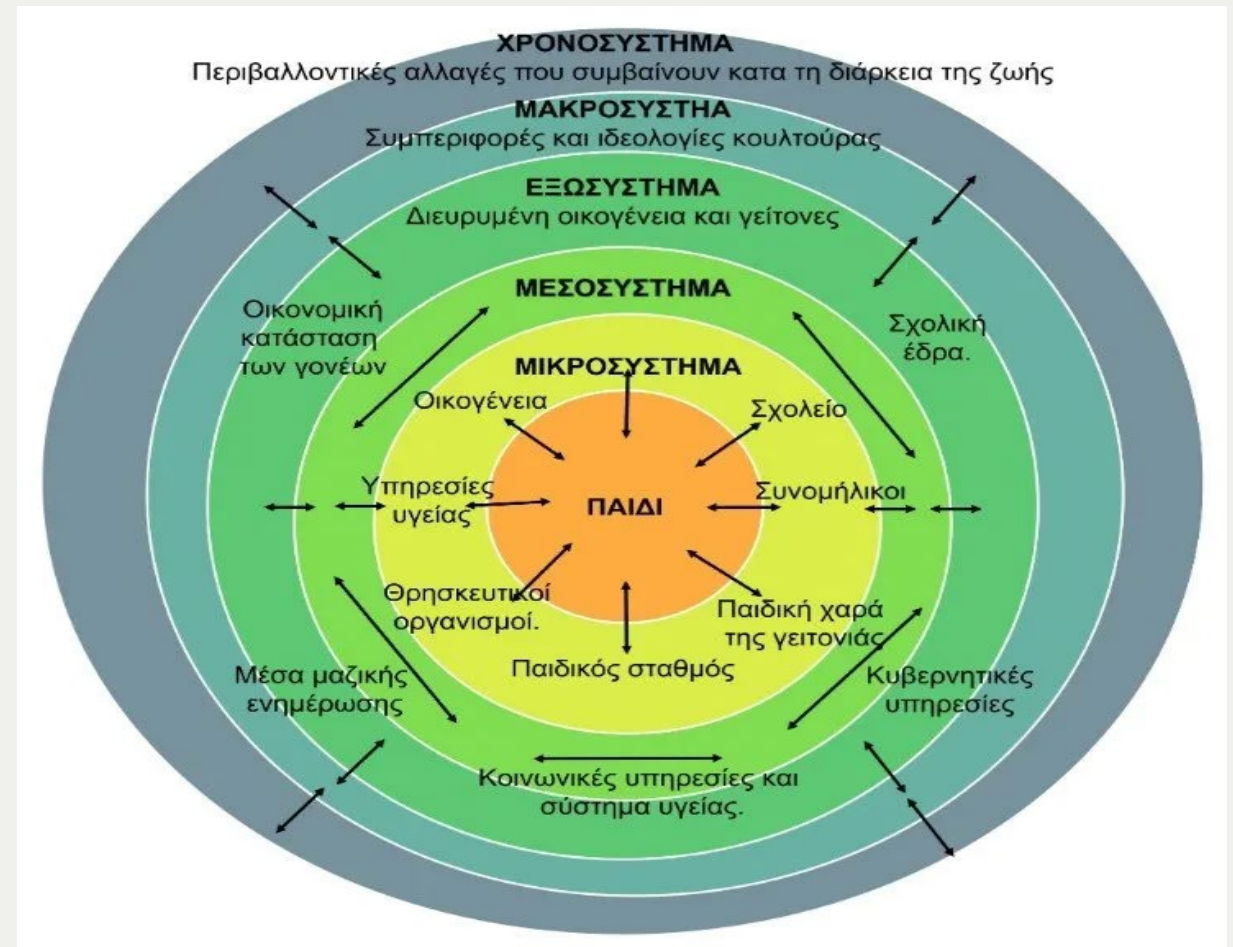
Οικοσυστημική Θεωρία

- **επικοινωνία** → η συμπεριφορά έχει να κάνει με την επικοινωνία (σχέσεις, ενέργειες, κτλ)
- **οικογενειακοί κανόνες** → πλαίσια συμπεριφοράς
- **ομοιόσταση** → δυνατότητα διατήρησης σταθερής εσωτερικής κατάστασης, όταν υπάρχει μεταβολή των συνθηκών του εξωτερικού περιβάλλοντος
- **μορφογένεση** → δημιουργία βασικής δομής μέσα από την διαδικασία της διαφοροποίησης & της εξέλιξης – εξέλιξη οικογένειας μέσω από την ικανότητα της για **προσαρμογή**

Οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner

Το άτομο αναπτύσσεται και εξελίσσεται στο πλαίσιο διαφορετικών παραμέτρων, οι οποίες ανήκουν σε διαφορετικά συστήματα & με κάποιο τρόπο επιδρούν στο άτομο → το άτομο συμμετέχει σε διαφορετικά συστήματα, τα οποία μεταξύ τους **αλληλοεπιδρούν & αλληλοεξαρτώνται**

5 διαφορετικές κατηγορίες συστημάτων

Οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner

5 διαφορετικές κατηγορίες συστημάτων

- **μικροσυστήματα** → άμεσες αλληλεπιδράσεις & έντονος επηρεασμός μέσα από τους ρόλους & τις δραστηριότητες που αναλαμβάνει το παιδί → **αμφίδρομες επιρροές**, οι οποίες αυξάνονται όσο το παιδί μεγαλώνει
- **μεσοσυστήματα** → διασυνδέσεις & αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα μικροσυστήματα που συμμετέχει το παιδί (πχ σχολείο – οικογένεια) → **ποιοτικές αλληλεπιδράσεις συμβάλλουν στο αποδοτικότερο σύστημα για την θετική ανάπτυξη του παιδιού**
- **εξωσυστήματα** → επηρεάζουν την λειτουργία των μικροσυστημάτων & μεσοσυστημάτων, παρόλο που το παιδί δεν εμπλέκεται άμεσα → **το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται ένα παιδί επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες (εξωσύστημα), τους οποίους συχνά δεν γνωρίζει & δεν μπορεί να μεταβάλλει**
- **Μακροσυστήματα** → αξίες μίας κοινωνίας, νομοθεσία, κουλτούρα, συλλογικές πεποιθήσεις → **διαρκώς μεταλλασσόμενο, το οποίο επηρεάζεται από οικονομικούς/κοινωνικούς/πολιτικούς/πολιτισμικούς παράγοντες**

Οικοσυστημικό περιβάλλον της οικογένειας

Υποσυστήματα:

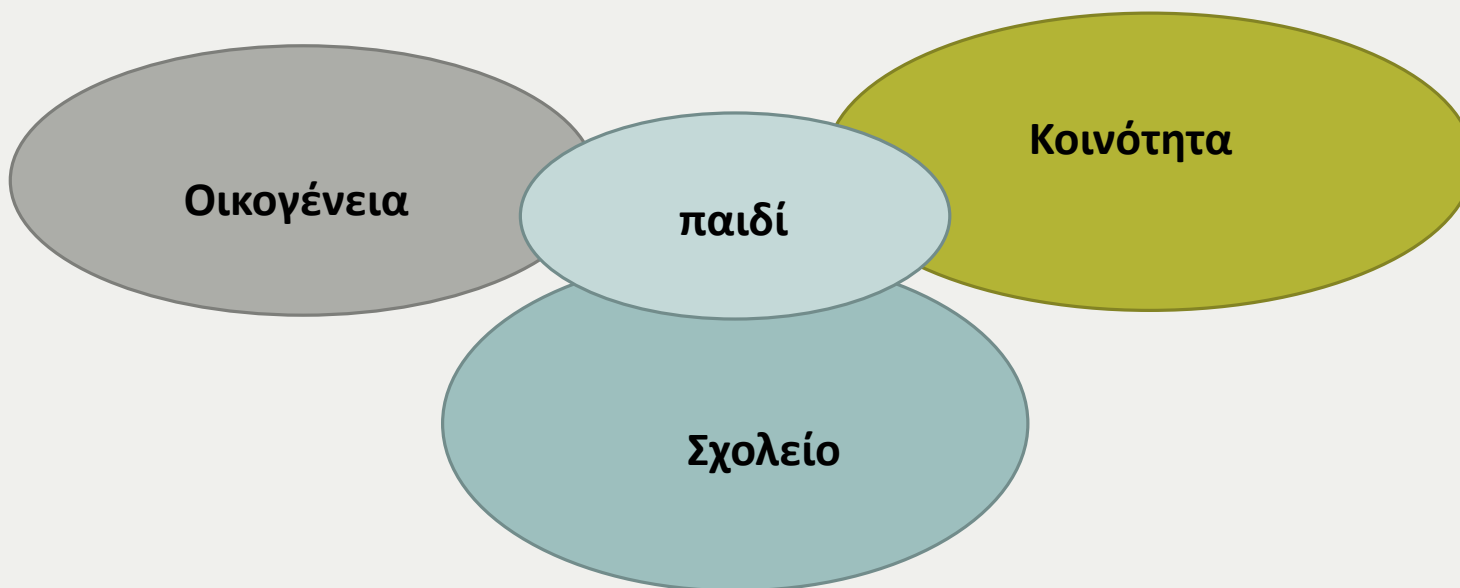
- ❖ **οικογένεια** → λειτουργίες με στόχο την επιβίωση/ενίσχυση/ανάπτυξη/προσαρμογή των μελών της
- ❖ **άτυπο δίκτυο κοινωνικών σχέσεων** → ευρύτερη οικογένεια & άλλες κοινωνικές ομάδες
- ❖ **κοινότητα με οργανωμένες υπηρεσίες** → εξειδικευμένοι φορείς/οργανώσεις/ομάδες πολιτικών που μπορεί να υποστηρίξουν την οικογένεια
- ❖ **ευρύτερο κοινωνικό σύνολο** → κοινωνική πολιτική/κουλτούρα/κοινωνικό περιβάλλον

Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην εξέλιξη ενός παιδιού;

Το μοντέλο των επικαλυπτόμενων σφαιρών επιρροής της Epstein

Ο τρόπος με τον οποίο τα σχολεία φροντίζουν τους/ις μαθητές/ριες τους, αντανακλάται στους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζουν τις οικογένειες τους (Epstein).

μέσα από κοινές δράσεις σχολείου – οικογένειας – κοινότητας μπορούν να προκύψουν ουσιαστικές βελτιώσεις & αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών & στη σχολική κουλτούρα → υπηρεσίες υποστήριξης στους γονείς με αποτέλεσμα την ενίσχυση των παιδιών για μάθηση → ‘συνεργάτες’ στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας / ‘κοινότητα φροντίδας’ του παιδιού

Το μοντέλο των επικαλυπτόμενων σφαιρών επιρροής της Epstein

Στόχος → από κοινού οργάνωση διαδικασιών & πρακτικών ανάμεσα σε οικογένεια – σχολείο – κοινότητα → επίκεντρο το **παιδί**

Εφόσον το παιδί νιώθει ασφάλεια και ενθάρρυνση έχει περισσότερους λόγους να παραμείνει στο σχολικό περιβάλλον & να εργαστεί σκληρά για να δημιουργήσει τη δική του 'επιτυχία'

Τύποι γονεϊκής εμπλοκής:

- *γονεϊκή μέριμνα* → δημιουργία υποστηρικτικού οικογενειακού περιβάλλοντος
- *επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια* → αμφίδρομη επικοινωνία
- *οι γονείς ως εθελοντές* → συμμετοχή γονέων & προσφορά
- *οι γονείς ως 'δάσκαλοι'* → υποστήριξη παιδιών στην μελέτη & στο σχεδιασμό & λήψη αποφάσεων
- *οι γονείς ως συμμετέτοχοι στην λήψη αποφάσεων* → ενεργή συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων στο σχολείο
- *η συνεργασία του σχολείου με την κοινότητα* → συνδυασμό πόρων & υπηρεσιών από την κοινότητα για την ενίσχυση δραστηριοτήτων σχολείου & οικογένειας

Το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας – σχολείου των Ryan & Adams

Το σύνολο των ατομικών χαρακτηριστικών των μελών της οικογένειας, αλλά και οι διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στο περιβάλλον της λειτουργούν αμφίδρομα σε σχέση με το παιδί & την ανάπτυξη του → **αλληλεπίδραση μεταξύ παραμέτρων**

Κατηγορία Α:

- *Επίπεδο 0: συμπεριφορά/επιδόσεις παιδιού στο σχολείο*
- *Επίπεδο 1: χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του παιδιού*

Κατηγορία Β:

- *Επίπεδο 2: αλληλεπιδράσεις γονέων – παιδιών (έμφαση υποχρεώσεις στο σχολείο)*
- *Επίπεδο 3: αλληλεπιδράσεις γονέων – παιδιών (δραστηριότητες εκτός σχολείου)*

Κατηγορία Γ:

- *Επίπεδο 4: αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε όλα τα μέλη της οικογένειας*
- *Επίπεδο 5: ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των γονέων*

Κατηγορία Δ:

- *Επίπεδο 6: παράμετροι από το κοινωνικό/οικονομικό/πολιτισμικό περιβάλλον της οικογένειας*

Το μοντέλο των Hoover-Dempsey & Howard Sandler για την γονεϊκή εμπλοκή

Επίπεδο 1 Κίνητρο – Προκλήσεις – Πλαίσιο ζωής

- Προσωπικά κίνητρα γονέων (κατασκευή γονεϊκού ρόλου & αποτελεσματικότητα γονέων)
- Προκλήσεις για συνεργασία (γενικές/ειδικές/συγκεκριμένες σχολικές προκλήσεις)
- Πλαίσιο ζωής της οικογένειας (γνώσεις & δεξιότητες & χρόνος και ενέργεια)

Επίπεδο 2 Οι αντιλήψεις των γονέων για τους μηχανισμούς της γονεϊκής εμπλοκής

- Ενθάρρυνση παιδιού
- Προτυποποίηση στρατηγικών
- Θετική ενίσχυση
- εκπαίδευση

Επίπεδο 3 Οι αντιλήψεις του παιδιού για τους μηχανισμούς της γονεϊκής εμπλοκής

- Ενθάρρυνση
- Προτυποποίηση στρατηγικών
- Θετική ενίσχυση
- εκπαίδευση

Το μοντέλο των Hoover-Dempsey & Howard Sandler για την γονεϊκή εμπλοκή

Επίπεδο 4 Ιδιότητες του παιδιού που οδηγούν οι επιδόσεις

- *Ακαδημαϊκή αποτελεσματικότητα*
- *Εσωτερικό κίνητρο για μάθηση*
- *Χρήση αυτό-ρυθμιστικής στρατηγικής*
- *Αλληλεπιδράσεις με εκπαιδευτικούς*

Επίπεδο 5 Επιδόσεις των μαθητών/ριών

Βιβλιογραφία

Μυλωνάκου-Κέκε, Η. (2019). Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα. Συνεργασία, Ενδυνάμωση και Ανάπτυξη. Αθήνα: ΑΡΜΟΣ